

108 μέτρα – The New Working Class Hero / Μία βιβλιοκριτική

του Βασίλη Καραπάνου

Τα αμφιθέατρα των ελληνικών Πανεπιστημίων είχαν την τιμητική τους την περασμένη 15ετία, ειδικά όταν επρόκειτο να λάβει χώρα κάποια γενική συνέλευση Φοιτητικού Συλλόγου. Καπνίλα, βρισίδι, καμιά φάπα με δεξιούς και όχι μόνο, οργίλες πολιτικές τοποθετήσεις. Ξεδιπλωνόταν μέσα σε κάθε σχεδόν αμφιθέατρο μία εξαιρετική μικρογραφία, λίγο μικρομεγαλίστικη και δογματική αλλά και τρομερά πιο αυθόρμητη και αυθάδικη, της ελληνικής κοινωνίας της περιόδου. Μόνιμη σχεδόν επωδός ήταν και το ζήτημα των πτυχίων. Θα είναι ισχυρά; Θα περηφανευόμαστε για τους κόπους μας ή θα τα κάνουμε κωλόχαρτο; Είμαστε ή δεν είμαστε εν δυνάμει γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί και δάσκαλοι-ες που να πάρει ο διάολος; Η σπουδαγμένη νεολαία, η αφρόκρεμα, οι μελλοντικοί άριστοι; Αυτά, βέβαια, μόνο οι φιλελέδες και τα δαπιτάκια τα πίστευαν, η παράταξη είχε έτοιμη θέση έτσι κι αλλιώς, το πτυχίο δεν ήταν το μόνο ζήτημα, οι γνωριμίες όμως... αυτές, ναι, είχαν σημασία.

«Ρε, πάτε καθόλου καλά;», φωνάζαμε εμείς. «Ποια πτυχία ρε μαλάκες; Κωλόχαρτο θα γίνουν. Γκαρσόνια της Ευρώπης είμαστε, συνέλθετε».

Πόσα όνειρα διαψεύστηκαν μένει να φανεί και με στατιστικές, διαγράμματα και ιστορικές δημοσιεύσεις. Ωστόσο, πολλά παιδιά δεν είχαν ποτέ την ευκαιρία να κάνουν την προσπάθεια, άλλα παιδιά τα βρήκαν σκούρα και τα παράτησαν, γίναν όντως γκαρσόνια, μπαρ γούμαν, λαντζιέρισσες, μπέιμπι σίτερ, μάγειροι, ντελιβεράδες κι άλλα παιδιά περιφέρονται με το χαρτί από πόλη σε πόλη, από χώρα σε χώρα, μαζεύουν κι άλλο χαρτί, στέλνουν βιογραφικά, κλείνουν εισιτήρια, γυρνάνε Ελλάδα,

κάνουν σεζόν, πάνε πάλι έξω, απογοητεύονται, ξαναγυρνάνε, αγχώνονται, τα φτύνουν, τα παρατάνε, συνεχίζουν, καταριούνται. Ουφ.

Διαβάζω, τα «108 μέτρα» του Αλμπέρτο Προυνέτι ακόμη μια εξαιρετική κυκλοφορία από τις Εκδόσεις Απρόβλεπτες, σε εξαιρετική μετάφραση του συντρόφου και συντοπίτη Βαγγέλη Ζήκου. Παρεπιμπτόντως, ο Βαγγέλης για άλλη μία φορά έκανε τρομερή δουλειά στη μετάφραση, η οποία συνδυάζεται με σημαντικές και απαραίτητες σημειώσεις. «Γιάννενα πρώτα στ' άρματα, τα γρόσια και τα γράμματα» λέει το ρητό. Εντάξει σάλιο δεν παίζει οπότε τα γρόσια τα αφήνουμε, αλλά ο Βαγγέλης συνεισφέρει με ανεκτίμητο τρόπο στ' άρματα (αγώνες και αντιστάσεις για την ακρίβεια) και στα γράμματα αυτής της έρμης πόλης. Διαβάζω, λοιπόν, αυτό το φοβερό βιβλίο και αρχίζουν οι μνήμες να χορεύουν μέσα στο κεφάλι μου, η αρχική διαίσθηση γίνεται πεποίθηση όσο προχωρούν οι σελίδες. Κάτι μου θυμίζουν όλα αυτά. Το οπισθόφυλλο μας το ξεκαθαρίζει. Δεν έχουμε να κάνουμε με ακόμα μία brain drain ιστορία, αλλά με την ιστορία ενός τσούρμου σύγχρονων επισφαλώς εργαζόμενων, συχνά ανασφάλιστων και φυσικά υποαμειβόμενων, από όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη, με πτυχία ή χωρίς, που βρέθηκαν στην σύγχρονη Αγγλία να δουλεύουν σε μικροσκοπικές κουζίνες, σε καμπινέδες σε mall, σε ψευδοϊταλικά εστιατόρια.

Και δεν είναι brain drain η ιστορία, διότι ο συγγραφέας δεν «κλαίει» γοερά γιατί το εξωτερικό μας παίρνει τα καλύτερα μυαλά, τους επιστήμονές μας, τους μελλοντικούς ηγέτες μας. Δεν τρέφει αυταπάτες, ούτε ζητάει ελεημοσύνη. Ο ίδιος, μιλώντας στο πρώτο πρόσωπο, διηγείται την ιστορία του. Γιος εργατικής οικογένειας του Πιομπίνο, μίας πόλης στην επαρχία του Λιβόρνο στην Τοσκάνη της Ιταλίας, που φημιζόταν για τη χαλυβουργία της και τους μεταλλεργάτες της, αποφασίζει να δοκιμάσει την τύχη του στην Αγγλία, αφού σπούδασε στην Ιταλία, διαταράσσοντας έτσι την σχεδόν νομοτελειακή κατάληξη όλων των εργατόπαιδων της περιοχής του που γίνονται εργάτες.

Οπλισμένος με μπόλικη εργατική περηφάνια, αξιοπρέπεια και τον

δεκάλογο της εργατικής αλληλεγγύης «Δεν γλείφουμε το αφεντικό, δεν ρουφιανεύουμε, όταν σε χαιρετάει κυριλές πήγαινε τοίχο-τοίχο κλπ», πάει στην γηραιά αλβιώνα, την περήφανη γη των βασιλιάδων, των αριστοκρατών και της Μάργκαρετ θάτσερ, της σιδηράς κυρίας, για να συναντήσει την αδιαφορία, τις πόρτες κλειστές, τον ρατσισμό και μία κοινωνία υπό εξαφάνιση, η οποία έχει υποστεί δεκαετίες νεοφιλελεύθερου πειραματισμού και κατάρρευσης του κοινωνικού ιστού. Συναντάει, όμως κι ένα απίθανο τσούρμο παλαβών σύγχρονων working class heroes, με τους οποίους θα δουλέψει σε διάφορες απίθανες δουλειές, αυτές που κάνουν όσοι συμπληρώνουν εισόδημα, όσοι είναι μετανάστες και δεν έχουν επιλογές ή όσοι απλά απαρτίζουν την λεγόμενη underclass, η οποία πηγαίνει από επίδομα σε επίδομα και από κωλοδουλειά σε κωλοδουλειά.

Την αλληλεγγύη και την ανθρωπιά την συναντάει σε αυτό το τσούρμο, το οποίο δεν ρουφιανεύει, αλλά σπάει πλάκα με την σκατένια συμπεριφορά των αφεντικών, δεν μπορεί όμως και να οργανωθεί, να αντισταθεί στις αυθαιρεσίες τους. Απλά μαζεύει τα μπογαλάκια του και πάει παρακάτω.

Ο συγγραφέας, δένει με μαεστρία, γρήγορο ρυθμό και φοβερό χιούμορ αυτήν την ιστορία. Διαπερνά την σύγχρονη οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα της Ευρώπης με απaráμιλλη δεξιοτεχνία, θίγοντας θέματα δύσκολα και απαιτητικά, όπως η αποβιομηχανοποίηση, ο νεοφιλελευθερισμός, η ανεργία, η επισφάλεια, η έλλειψη σοβαρής και δίκαιης παραγωγικής συγκρότησης. Όμως, τα καταφέρνει γιατί μιλάει με τη σιγουριά αυτού που τα έχει βιώσει όλα στο πετσί του, με την τρυφερότητα που αναλογεί στους ανθρώπους της τάξης του, αλλά και με την αυστηρότητα που αναλογεί στην ανάλωση της υπερκινητικότητάς τους στο ξύλο, το αλκοόλ και την μικροπαραβατικότητα.

108 μέτρα είναι οι σιδηροτροχιές, οι ράγες των σιδηροδρόμων που έφτιαχναν οι βιομηχανίες της ιδιαίτερης πατρίδας του. 3 μέτρα μεγαλύτερες από το μήκος του Ολντ Τράφορντ, λέει. Συμβολίζουν την εργατική περηφάνια και το μεράκι της δουλειάς, την γενιά του πατέρα του και των προγόνων του που έφαγαν τα

λυσσακά τους για μια καλύτερη και αξιοπρεπή ζωή μέσα στις γιγάντιες – και επιβλαβείς – βιομηχανίες, φτιάχνοντας μεταξύ άλλων τις ράγες, πάνω στις οποίες μια μέρα θα ταξίδευαν τα παιδιά τους. Συμβολίζουν τη φυγή ή και την επιστροφή, αφού τις κοιτάς από όποια μεριά θέλεις, των ανθρώπων εκείνων όπως αυτός, που αναζήτησαν μία καλύτερη μοίρα, που ονειρεύτηκαν μία ζωή άξια να βιωθεί και σκόνταψαν πάνω στο μακάβριο, δύσοσμο και άπληστο τέρας του Κεφαλαίου ή όπως θα έλεγε και ο Τζιμάκος «...στις ράγες και στις φλέβες μου το στρίγκλισμα των φρένων».

Το βιβλίο πρέπει να διαβαστεί οπωσδήποτε. Μπόνους το πολύ κουλ εξώφυλλο, το μείγμα ιταλικού και βρετανικού χιούμορ του συγγραφέα, οι πολύ ενδιαφέρουσες περιγραφές της δικής του Ιταλίας, οι άπειρες αναφορές στο ποδόσφαιρο, το παλιό το ορθόδοξο το ερασιτεχνικό, οι επίσης άπειρες αναφορές σε λογοτεχνία και μουσική, στοιχεία που κάνουν τα «108 μέτρα», μία απόλαυση χωρίς τελειωμό...